

Boekbespreking

F. Bouman, D. Boesewinkel, R. Bregman, N. Devente & G. Oostermeijer, *Verspreiding van zaden*, KNNV Uitgeverij, Utrecht, 2001, 240 pag., f 59,50, ISBN 90 5011 133 5.

De vraag hoe een plant een bepaalde plaats bereikt heeft of nog kan bereiken wordt door vele excursiegangers gesteld en wordt ook bij natuurbeheerder vaak gehoord. De laatste jaren wordt almaar duidelijker dat sommige zaden vele (tientallen) jaren in de bodem kunnen overleven, en zo kunnen leiden tot het opduiken van een plantensoort waar hij al vele jaren niet meer gezien was. De interesse voor zaden in het algemeen is mede daardoor sterk gestegen, en het is dan ook een gunstig moment om de grote kennis die bij vele onderzoekers van het Hugo de Vrieslaboratorium van de Universiteit van Amsterdam aanwezig is over zaden voor een breed publiek beschikbaar te stellen.

De presentatie van de gegevens is bijzonder aantrekkelijk en tevens zeer instructief. Van elke soort wordt een volle pagina gewijd aan het uiterlijk en innerlijk van de zaden en wel met prachtige beelden van de scanning electron microscoop, die ongelooflijke details zichtbaar maakt. Ook de habitusfoto's in kleur zijn mooi, evenals de fraaie tekeningen. Het boek sluit af met een overzicht van de verspreidingsvorm van bijna alle wilde plantengeslachten in Nederland (ruim 400).

Uiteraard zijn de samenstellers zich er sterk van bewust dat "toeval" stellig een belangrijke rol speelt bij de verspreiding van planten over lange afstanden. Maar de reikwijdte van de verspreiding wordt sterk beïnvloed door morfologische aanpassingen van de zaden (diasporen) zelf. Daarom gaat dit boek over die aanpassingen,

in relatie tot de verspreidingswijze van de zaden, en over de kieming. De soorten worden in vijf groepen gepresenteerd, die elk een scala van aanpassingen laten zien.

1. Windverspreiding: Bitterkruidbremraap, Moeraswespenorchis, Gewone dophei, Kandelaartje, Kleine zonnedauw, Parnassia, Klokjesgentiaan, Gewoon vingerhoedskruid, Bleke klaproos, Slanke sleutelbloem, Dagkoekoeksbloem, Vlas, Beenbreek, Harig wilgenroosje, Grote lisdodde, Riet, Helm, Klein hoefblad, Zwarte els, Ruwe berk, Hollandse iep en Haagbeuk. Dat Peen, Bevertjes en Duifkruid ook bij de windverspreiders besproken worden getuigt van de originaliteit van het boek, waarin heel veel eigen waarnemingen zijn verwerkt die in veel verspreidingsliteratuur ontbreekt. Heel vaak wordt ook aangegeven dat er daarnaast nog andere verspreidingsmethoden waargenomen zijn.
2. Waterverspreiding: Blauw glidkruid, Paarbladig goudveil, Dotterbloem, Slangenwortel, Waterdrieblad, Kikkerbeet, Gele lis, Drijvend fonteinkruid, Zeeraket (die ook als steppenroller ten tonele wordt gevoerd), Gerande schijnsparrie, Watergentiaan, Waterzuring, Spiesmelde en Biestarwegras.
3. Verspreiding door de plant zelf: Kleine veldkers, Stijve klaverzuring, Klein springzaad, Duinviooltje (ook door mieren), Tuinbingelkruid, Beemdooievaarsbek, Brem en Muurleeuwenbek.
4. Verspreiding door dieren: Duinreigersbek (ook geocarpie), Gewone agrimonie, Veerdelig tandzaad, Groot heksenkruid, Veldhondstong, Kleefkruid, Akkervergeet-mij-nietje, Knopig doornzaad, Grote klit, Linnaeusklokje, Smalle weegbree, Gewone vlier, Muskuskruid, Bitterzoet, Duindoorn, Eenstijlige meidoorn, Gevlekte aronskelk, Maretak, Beuk, Zomereik en Witte paardenkastanje.
5. Verspreiding door mieren: Drienerfmuur, Gewone veldbies, Gewone vleugeltjesbloem, Klimopereprijs, Maarts viooltje, Knikkende vogelmelk, Holwortel, Pilzegge, Witte dovenetel, Korenbloem, Eenbloemig parelgras, Speenkruid (de niet-inheemse ondersoort) en Bernagie.

Zo wordt aan de hand van deze selectie van een kleine 90 soorten een fascinerend inzicht gegeven in de talloze mogelijkheden die planten blijken te hebben om hun zaden (diasporen) te verspreiden.

Ruud van der Meijden